

Της Ειρήνης Καμπερίδου,
B.A., M.A., Πανεπιστήμιο Αθηνών, μέλος Ε.Ε.Π.

ΝΑΥΠΗΓΙΚΗ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Έλληνες, οι μεγαλοφυέστεροι κατασκευαστές πλοίων

«Ο άνθρωπος του Αιγαίου» Από την Εποχή του λίθου

Η λίθινη πλώρη πάνω στην οποία πατάει η γνωστή “Νίκη της Σαμοθράκης” του Παιόνιου θα μπορούσε να συμβολίζει τη μεγάλη νίκη που σημείωσε ο άνθρωπος πάνω στη θάλασσα του Αιγαίου κατά τη Νεολιθική περίοδο. Κατά την περίοδο αυτή αρχίζει η ναυσιπλοία στο Αιγαίο! Είναι απίστευτο και όμως βεβαιωμένο απόλυτα από την προϊστορική Αρχαιολογία.

Κατά την περίοδο 9000 π.Χ.-6000 π.Χ., που στη μέση Ανατολή εξημερώνονται τα ζώα (πρόβατο, σκύλος, βόδι), αρχίζει η καλλιέργεια των δημητριακών (8000 π.Χ.) και εφευρίσκεται ο αργαλειός (7000 π.Χ.), στο Αιγαίο κατασκευάζονται “περήφανα” πλοία για αλιεία, το εμπόριο του οψιανού και μάλιστα του χαλκού (6000 π.Χ.).

Ο “άνθρωπος του Αιγαίου” κατακτά την κορυφή της πρώτης ναυσιπλοίας της ιστορίας.

Το κουπί και ο φλόκος γίνονται σύμβολα του Αιγαίου.

Οι πρώτες θαλασσοκρατορίες

Η “Κυκλαδική”, η “Μινωική” και η “Μυκηναϊκή” είναι οι πρώτες “θαλασσοκρατορίες” του κόσμου.

Κυκλαδίτες θεμελιώνουν μια θαλασσοκρατορία του οψιανού και της κυκλαδικής τέχνης. Μινωίτες θεμελιώνουν τη θαλασσοκρατορία του πρώτου ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Μυκηναίοι θεμελιώνουν θαλασσοκρατορία της κυρίως Ελλάδας.

Προέλληνες και Έλληνες “οργώνουν” το Αιγαίο και τη Μεσόγειο.

Προελληνικά και ελληνικά καράβια γίνονται σύμβολα, φορείς και φαινόμενα πολιτισμού, διακίνησης ανθρώπων,

αγαθών και γνώσης. Ποτέ άλλοτε δεν κατακτήθηκε τόση γνώση όση με τα καράβια αυτά - ούτε ακόμα και με την ανακάλυψη του Νέου Κόσμου.

Την εποχή αυτή, την ώρα που κατασκευάζονται καράβια, δημιουργείται πολιτισμός, ο πρώτος πολιτισμός της Ευρώπης. Ένας από τους πρώτους της ιστορίας.

Οι Έλληνες στο Αιγαίο

Έλληνες είναι οι πρώτοι και μεγαλύτεροι θαλασσοπόροι της ανατολικής Μεσογείου. Από την αρχαϊκή εποχή έχουν “κατακτήσει” ολόκληρη τη Μεσόγειο, τη Μαύρη Θάλασσα. Στους πρώιμους κλασικούς χρόνους φθάνουν μέχρι τις αφρικανικές ακτές του ατλαντικού, της Ευρώπης και τη Μ. Βρετανία.

Την εποχή του Μ. Αλεξάνδρου ο Πυθέας ο Μασσαλιώτης αναλαμβάνει την “εκστρατεία” για το Βόρειο Πόλο και φτάνει πολύ πιο πάνω απ’ τη βόρεια Μ. Βρετανία και λίγο αργότερα στις Ινδίες ο Ίππαλος ανακαλύπτει και περιγράφει τους ανέμους Monsum στον Ινδικό ωκεανό.

Ο “περίπλους” των Ελλήνων της Ελληνιστικής περιόδου επεκτείνεται συνεχώς. Τον 6ο αιώνα μ.Χ. οι Έλληνες φτάνουν στην Κίνα.

Στο μεταξύ έχουν εξερευνησει τα περισσότερο μεγάλα ποτάμια, όπως το Νείλο, το Δούναβη και τα ποτάμια που χύνονται στον Εύξεινο πόντο.

Προϋπόθεση αυτών των κατακτήσεων των Ελλήνων ήταν το ναυτικό δαιμόνιο ενός θαλασσινού λαού και τα επιτεύγματα τους στη ναυπηγική και τη ναυσιπλοία στο Αιγαίο.

Η αιγαιακή ναυπηγική

Ήδη γύρω στα 1200 π.Χ. κατασκευά-

ζονται πλοία μήκους 20 μ. με ιστούς για πανιά και κουπιά. Γύρω στα 704 π.Χ. οι Έλληνες βελτίωσαν τη διήρη, η οποία χώρεσε διπλάσιο πλήρωμα στο ίδιο μήκος πλοίου.

Απ’ τη διήρη εξελίχθηκε πολύ γρήγορα η τριήρης. Οι τριήρεις ήταν ευέλικτα πλοία με ισχυρή πλώρη και έγιναν τα κλασικά πολεμικά πλοία των Ελλήνων. Μπορούσαν να φτάσουν με μεγάλη ταχύτητα κάθε εχθρικό πλοίο και να επιτεθούν από όποια πλευρά ήθελαν.

Η τριήρης χρησιμοποιούσε και τα πανιά με ιστούς, τα οποία μπορούσαν να μετακινήθούν.

Μαζί με την τριήρη η ελληνική ναυπηγική κατασκεύαζε μια μεγάλη ποικιλία ιστιοφόρων και πλοίων παντός τύπου.

Ιστιοφόρα με πολλούς ιστούς ανήκαν στα προγράμματα αυτής της Ναυπηγικής.

Αλιείς των ακτών, των λιμνών και των ποταμών χρειάζονταν μια σειρά από ανοιχτά πλοία, τα οποία κατασκευάζονταν κατά παραγγελία. Τα πλοία αυτά εμφάνιζαν και στοιχεία τα οποία ήταν αναγκαία για την εργασία στην οποία απασχολούσαν.

Για τους κωπηλάτες υπήρχαν καθίσματα και υποπόδια για να στηρίζουν τα πόδια τους· επίσης καμπίνες, κρεβάτια και κουζίνα.

Τα πλοία ονομάζονταν ανάλογα με τον αριθμό των κωπηλατών.

Η Πεντηκόντορος π.χ. είχε 50 κωπηλάτες.

Γύρω στα 400 π.Χ. ανακατασκευάστηκε στις Συρακούσες μια Υψηλο-πολυήρης σε Πλατο-πολυήρη, όπου τοποθετήθηκαν πολλοί κωπηλάτες καθισμένοι κατά πλάτος. Έτσι έγινε το πλοίο πιο δυνατό και πιο γρήγορο.

Γενικά τον ελληνικό στόλο τον αποτελούσαν τετρήρεις, σπανιότερα δε πενή-

